

САНА ОЛОХ

ХАҢАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

ЧУРАПЧЫ
УЛУУХУН
ХАҢАТА

№ 113 (7754). ★ 1994 снл баладан мйын 27 күнү. Оңтүөрүнүз ★ Сызаната — 146 солк. 15 харчы

Республика суверенитетын түөрт сыла

1990 снл баладан мйын 27 күнүгэр бйинги республикабыт суверенитета олохтоммута. Государственной суверенитет туһунан Декларацияга государство тутулун боппуроостарыгар бйинги позициябытын быһаарар төрүт буолар онкуллар бисэргэтиллибиттара. Олор салайыыс органнын бары ситимнэрин күннээди үлэлэрин төрүтүнэн буолбуттара. Экономической бйэни бйэ бас билиинин бөдөргөтүүгө, дьиннээх государственной үөскэтигэ уонна духовной өртүнэн бардырыга норуоттар дьулуурдара бйинги республикабытыгар утумнахтык олоххо киллэриллэр.

Бйинги государственная политика уонна күннээди үлэтэ бүтүннүүтэ киһи үйгүтүн, киһи духовной, интеллектуальной, культурной уонна материальной өртүнэн байытылларын туһугар өйүлүн-санаалар салайтарыы, быһаччы ыһаамны буолар. Социальной экономической сайдыыга сүгүнэн ыарахаттар баалларын үрдүнэн, республикада киһи туһугар аһыара суох оҕоһунуна уонна оҕоһулар. Бйинги республикабыт реформалары саңардым бүтүн Россиятаары процессыгар актыыбынайдык кыттар. Икки снл анараа өртүгэр Россияны чөлүнэн хаалларыга уонна бөдөргөтүүгэ улахан суолталаммыт Федеративной дуоҕаба-

ры ырытан оҕоруу уонна ыһаамны көүдүлээчилэрин ортотугар баара.

Саха Республиката общественной снйыһааннаһылары демократический, дык үлэригэ тутуу. Россия саңа государствоной тутулун үөскэтин саамай бастаыи кэмнэттэн мала государственной бйинги бйэ бас билиинитигэр бйэтин суверенной бырыабын уонна олу туһааннаах дуоҕабарга бйэргэстэр иһин туруммута уонна турунар.

Российской Федерации правительствотын кытта түһэрсиллибит сөбүдэһингэ сөп түбэһиннэрэн, социальной-экономической сайдыыга бйинги программабыт бүтүннүүтэ саңа күүһү-уоһу ылла. Киһи ведомстволар аңардастыы дьаһаһан олохтоо кэмнэрттэн нэһилиэтибэ быһыытынан олохсуйан хаалбыт сирьену эрэ биэрэр регион буолан олохуобутун туоратынны кытта снйбөстөх хаачыстыба өртүнэн саңа сорултар билигин быһаарыллаллар. Бйинги бйингэ экономикада структурный реформа процеһа бара турар. Республика экономической сайдыытыгар уонна манна олохсуйбут норуоттары бардырыга бйэтиэммит стратегия снйиннээхтик олоххо киирэрлэргэ туох наадалаах барыта баар.

СИА.

Быыбар болдобо оннунан хаалла

Баладан мйын 22 күнү бастаыи аңарыгар Республика палатата учарата суох төрдүс сессияда төрүлүөхтээх бары боппуроостары дьүүллэстэ.

Күн иккис аңарыгар Палаталар холбоһуктаах мунньахтара буолла. Виремэ үгүс өртө олохтоох былаас бэрэстэбинтэллээх органнын уонна дьаһалталар баһылыктарын быыбарын туһунан боппуроосна аһанна.

Уураапы ыһаамыга 42 депутат куоластаабытытан быыбар болдубун көһөрү утаран 25 депутат куоластаата. Онон Республика Парламена 1994 снл снйини 27 күнүгэр олохтоох былаас бэрэстэбинтэллээх органнын уонна дьаһалталар баһылыктарын быыбардарын ыттар туһунан бйэтин б.д. от мйын 2 күнүгэр уураапын оннунан хаалларда. республика быыбардааччыларыгар ыңырын ыһаамна.

СИА.

Биһиги улууспутугар бу күннэргэ

Отчуоттуу, кыстыкка бэлэми билэ

Улуус дьаһалтатын ууну көрдөөһүн эмнэ төдөһүн актовой саалаты-риллэр.

Төрдүһүнэн — альтернативной эргнээ. Зона дьаһалтатын баһылыгы бастаыи солбуһааччы Р. П. Попов нэһилиэниини кыт-4-5 үлэнигээх атыылаһар эргнээр фирма төрөлиинэ. Дьокуускайга бйэс улуус оҕорон таһаарар тыа хаһаайыстыбатын бородуу-смытан орду кэингэр бу таларын, сир астарын, ба-зона дьаһалтатын үлэтин-хамнаһын туһунан кэсэсэ-оҕоһуктарын баттарар ма-санын аһылына. Сотору маннык иккис маһаһыи-хайысханан барар, наһаахпыт. Улуустарга аһааммыт кыһыннары эргн-нэр павильоннар олохо-киираллар. Иһиниити ха-гаһаа көһүү. Манна бйинги баһы, пельмень, сыр, о.д.а. улууспут орду күүсэ м-к-мурдук аттэн, үүт астан сыбыта этилиинэ. Дьаһа-оҕоһуктарга млыахтаах-ри мань сэргэ канадский кыт.

Бастаыи оттук көрү-нүн уларытан, таас чохтон киирэллэр. Иһиниити ха-гаһаа көһүү. Манна бйинги баһы, пельмень, сыр, о.д.а. улууспут орду күүсэ м-к-мурдук аттэн, үүт астан сыбыта этилиинэ. Дьаһа-оҕоһуктарга млыахтаах-ри мань сэргэ канадский кыт.

Дьаһалта бары үлэни-тэриниин 11 кийилээх. Улуустар аһсын биһирди бэрэстэбинтэли булуммут-маһы кырылыыр, чочу-тар. Бйингэ бу үлэ-йар заводтары элбэтин Иван Михайлович Андр-тэи көмүбүнэн уһааны сов аһаһа. кэргитиллээхтээх. Маннаха Түмүгэр Р. П. Попов үлэ көрүгизэрин үкэтин нэһилиэниини ыһаамалары-иһэрбит наада. Холобур, гар эппиттээтэ.

Бйинги зона дьаһалтата иерамическай оҕоһуктары оҕорон таһаарыны сы-рытар. Маннын саңа үлэ-мнэстэлэрэ таһаарыллан иһилээхтэр.

Усүһүнэн Олуовэттэн ууну быраһтарыы. Бу сө-бүмэр үлэ хаамытын ба-мныкка бэлэмнэрин би-ры да кнээн истэ, билэ-олоробут. Мань кэксэлэ-иһини снри үүттэн иһэр

«СО» корр.

Күөлбүт туһугар

Чурапчы күөлүн туһугар үлэ, дарбаана суох, бөрт бытаанык да буоллар, сы-барыйар.

Көүс сүннүн көнөрүү-нү таһынан, күөлгө днэри 700 метргэ ханаал сүннэ салгы дэхсилэмнэ. Бу үлэ кэмэйэ өссө да чин-чиллэ, чуолкайдана иһин.

Бйинги дьаһа-от, ком-мунальнай хаһаайыстыба холбоһуктун икки бульдөзэ-ураа уонна бнр мехловата урах сүннүн салгы дэх-силээһингэ, музей төмтө-рун аһаһаары дьаһалары хаһааһыр дамбаны үрдэ-тингэ үлэни сылдьаллар. Тахсар буор улуус иһини уулуусаларын көнөрүүтэ уонна араас тутууларга, чуолаан, оскуола саңа дьаһа-от ооньуур площад-катын дэхсилээһингэ, та-һаһалар. Улахан муоста аһаһаар бөдөргөтө таас-етитут биригэдэтэ 500 метрдээх көүс сүннүн дозер муоста өһүтүттэн көнөрөр үлэ кэмэйэ чуолкайдата.

Онон «Сельмелиора-оҕоһулар кыахтаныа. Ии-дин». ПМК-та шаһуун ститут иһини тэһэ күөл оҕороору Таатта быһытын кыһаһаары бөдөргөтүү аста. Сайын мунньууллубут боппуроһун чинчийэр дьо-уу Хатылы Харбалатыгар-ло үүттэһиннэри онордо. кутулунаа.

Чинчийи салгы ыһа-дан, үлэ кэмэйэ чуолкай-даннахтаах.

И. ОКОЕВ.

Саха Республикатын Государственной мунньабар (Ил Түмэнгэ) норуот депутаттарыгар

ЫТЫКТАВЫЛЛААХ НО- РУОТ ДЕПУТАТТАРА!

1994 сылга социальной-политической хаарчахтар кытаанна, суолу-иһи көр-дүүр кыах кыараас буол-дулар. Маннык быһы-майгы республика госу-дарственной былааһын си-тэриилээх да, бэрэстэби-тэллээх да органныра кы-һамнаһаларын биһигэ тү-мэлэринэ модьуйда, ону Саха Республикатын эконо-микатыгар ыһаалаах быһы-майгы туһунан. Государственной мунньах 1994 снл от мйын 2 кү-нүгэр уурааба туоһу-луур.

Экономика бүтүгү ба-лаһааннаһа дьиннэ-риллээх. Хардарыта тө-лөспөт буолуу салгы улаатар. 1994 снл атыр-дьах мйын 20 күнүгэр Саха Республикатын Пра-вительствота 1994 снл түмүктэннэр днэри үлэ-хамнас программатын ыһаана уонна ону толо-роҕо дьулуһар Привати-

зациялааһын бастаыи сү-һүбэ түмүктэнэн эрэр. Сир реформата дьин ча-чынан буолан иһэр. Дело-вой-активность государ-ственнойтан государствен-найа суох секторга көһөр. Инвестиционной актив-ны көтөбүүгэ үлэни күү-һүрдүү сүрүн проблема-нан буолар.

1994 снл финансовай-промышленнай бөлөхтөрү үөскэтигэ түмүктэһин-нээх сыһынан буолар. Ытытала турар эконо-мическай реформа, өскөтүн приватизация хаачыстыба өртүнэн саңа сүһүбүн эрчимнээхтик арыйдаһы-тына, нолуоктааһын ре-форматын олоххо киллэ-дэхсинтэнэ, иккис тыһын-ыһааба. Бйинги 1995 снл садалаһаһыгар про-воной төрүтү уураар туһу-гар хаһаайыстыбада сы-һааннаах сокуоннарга наадалаах нормативнай акталар ыһаалалларын күүтэбит. Бйинги итиник законодательной аһаһаары

идэтиһи үлэнир уонна эппэтиннээхтээх Госу-дарственной мунньах (Ил Түмэн) эрэ кыһаһа ыһа-нар кыахтаах дин саны-быт.

Бйинги Республикабыт экономической бүтүгү чахчылары болдомто-һулан туран, бйинги но-руот депутаттарытан буо-лаары турар сессияда улуустар уонна куораттар дьаһалтанын баһылы-ктарын быыбардарын 1996 сылга днэри көһөрөр ту-һунан боппуроһу көрө-лөрүгэр көрдөөбүт.

Ытыктабылы кытта: В. Е. БОЛОНОВ, «Якутгазпром» ПХ гене-ральный директор. Т. Г. ДЕСЯТКИН, «Са-ха снри көмүһэ» АК президеңэ.

М. И. ЗИНШТЕИН, «Сахаавтотранс» АО ге-неральный директора.

В. Г. ПАВЛОВ, «Якут-мебель» ПХ генеральный директора.

Д. Д. ШАМАЕВ, «Са-

хаавна» НАК генеральный директора.

Н. А. КАЛЬЧЕНКО, «Якутэнерго» АО ге-неральный директора.

С. А. АНИСИМОВ, «Арктической муора на-роходности» АО началь-ника.

Ю. А. ДОЛЖЕНКО, «Главводпуть» уу суолун Дьокуускайга ПХ на-чальника.

А. З. МОМЕДОВ, «Са-хадемент» АО генераль-ный директора.

И. Ф. МИХАЛЬЧУК, «Сахаполиграфиздат» ком-пания генеральный дирек-тора.

Н. В. НИКОЛАЕВ, Са-ха Республикатын Сибзэ-сэ уонна информацияга государственной предпри-ятистын начальнига.

Н. Н. ПЕТРОВ, «Саха бул» концерн генераль-ный директора.

И. И. ТАТАРИНОВ, «Балыксыт» балык хаһа-йыстыбатын компаниятын генеральный директора.

Улуус дьаһалтатын кө-
түлээһининэн аһаҕалыбыт
«Тизэргэнэ» барылын наһаа
сэргээрэн аахтым. Барыл
билигини олох ирдэбиллэ
ис хоһоонугар уонка тула-
лыыр сыйыан уларытыл-
лыбыт өрүттэрин балайда
сигиллини арайбыт уонка
оҕону итэр үлэҕэ ону
учуоттаабыт. Барыл ис
хоһоомо, сыала, сорууда
итэр үлэҕэ, дьээ сэргэл
бүтүннүүтүн олоҕор үлэ
сатка суураһини саҕалыыр-
га быһаарыммыга хайҕа-
лаах, көсһиллээх.

Айылдыбыз барылы
ырытыгы, тупсарыгы,
ентернигы бука элбэх ки-
ли натыра эрэйиллэр,
Онон мин быһаччы, эл-
бэх научнай теориялары
көбүпкэнэ этиилэрим

Барыг бастахы байыг гар тизэргэи туугууларын туһунан суруйаргытыгар тизэргэиэ мас олоддуутун булгуччулаарынан нэлэринэххэ баар. Улахан орто бөлүөлөктөрбөт нумах куйаары санаталларын бары көрөбүт.

Иккис баска нун саастаах, улааллыт дьоннору (17-25 саастаахтар) олох күүлүн өртүлэринтэн тумнар ыһымалары, араас өрүттээх интэр, сырдатар үлэбэ улахан болдомтону уурдахха арыгыттан та-
арыаһы дьоннор саа-
дылаах дьахтар туһата
улаатара сарбабыа суох.
Улаатарга, эр дьонно
киинлэр уйулдаларын ура-
тытын аахсан, күнүздө
олоххо туһалаах эмэ-
маннык курстар үлэллэ-
тэре.

Аны тизерин-малын халайныстыбаларын үдэлдүрүгөр калдахха ат, окус көмөлөр тустарынан туох да этиллисетэх.

Бүтүһүнүккэ барыл олоххо кинириттин туһунан сивилин суруллубут, ол тынан баран мччат оруола көтүтүлүбүт дуу дин санаатым. Уонна саха дьонун уйулдаларын биэр

Эдэр ыгчат бу сааһы-
гар бэйэтин тирэҕиннэн
эрэ мунурдаммакка түөл-
бө бүтүүн олоҕор ыттар
иһиилэригэр оҕоһо

Агын дьону улахан бот-
пурус — инбелит оёолор,
кишилэр иннижилэрэ. Ин-
дэрэ, ажалара уфараабат
болгомтону күүтэллэрин
ушмууобуг.

Түмүктээп этэххэ «Эр-
кээйигэ» олобурап, кини
ис хохосууп, үлэниир
ньымаларын эссе кээ-
тэн улуус түс бэйэтин
уратыларын учуоттаан
кэскиллээх үлэ барыла
айыллыбыт научнай уон-
на практический өрүттэ-
рин В. А. Сухомлинейай,
Л. Н. Толстой уо. д. а.
үлэтэринин уонна санаа-
ларынан бөлөргөтөн биэр-

Тизргэн гүөлбэ олобун
ныта бастымаат сябээс-
тээх. Тизргэн мала олох-
торо нус-хаас буолуута
гүөлбэ олобуттан тутулук-
таах. Ол иһин гүөлбэ

малларыгар барыларыгар
тийиэр, өтөн киярэр уйу-
да, медицина, педагогика,
ба, медицина, педагогика,
тыл ханнаабыстыбатын үө-
рөхтөрө дьна көргөһүгэ,
ооо инттигигэр, сүөһүнү,
үүнөһүнүн харайыга ту-
һаабыддыбыт бидиллэри
тарватар усулуобуйаны
тэрийиэххэ.

Саха нуруотун нийэки сайдыыта хас биһирдэн иһин үөрэбин, билиитин таһымыттан быһаччы туту-лунтаах. Калын кэмнэ, тус байэм билиитирибинэн ой үлөтүттэн дыахтар ай-мабы утарытар тыллар, санаалар этиллэр буоллу-лар. Сорохтор дыахтар элбэх оҕону төрөтүүһүн, дыэ иһинээн үлээн му-нурдаварын оро тутан эрэллэр. Олох тугу көр-дөрөрүй? Үрдүн үөрөххэ киирингэ элбэх оҕо ку-ростэһинтэ (иннакурс) үк-сүгэр бу үөрөхтөөх дыах-таллар оҕолоро буолал-лар. Маван сибээстээн түөлбөдө быстыбат, биһир-тэн биһир салаа үөрөх та-һымын үрдэтэр курстар тариллиһахтаринэ дыэ көргөнгэ дөгиттэр сай-дыллаах дыахтар туһата улаатара саарбаҕа суох. Уолаттарга, эр дьонно кииһэр уйулгаларын ура-тытын аахсан, күннээн олоххо туһалаах айма-маннын курстар үлэлиэх-тэрэ.

Аны тизгэн-малын хайууштайбаларын үдэл-
рнэгэр нэлдэххө ат, орус
колмолор тустарынан туох
да этилидсөтөх.

Бүтэйнээ барыл олох-хо ийнрийн туһунан сийлийн суруллубут, ол гынан бараан ыччат оруола көтүтүллубут дуу дин санаатым. Уосина саха дьонун укулдаларын бийр бастыг өрүтэ—аһыныгас иэийини ыччакка нитэи түөлбө ырдьаастарыгар, кыамматтарыгар көмөлөһөр туһунан үлэлэр эрэллээлэр.

Аны биір улахан бот-
пурсе — ибәлият оёдор,
кишиләр иньякиләре, ийә-
ләре, ағалара уңараабат
болдомтону күүтәлләрин
үмүмүөбүт.

Түмүктэй этгэхэ «Эрхэйтэ» олобурап, кини ис хохосун, үлэлнэр ньымаларын эссе жэнэ-тэн улуус тус бэйтин уратыларын учуоттаан кэскиллээх үлэ барыла айыллыбыт научнай уон-на практической орутт-рин В. А. Сухомлиной, Л. Н. Толстой ус. д. а үлэтэринэй уонна санаа-ларынан бөгөргөтөн биэр-дэххэ тигэртэн ыттар үлэ-тин ис хохорно дириниз, ньымалара байлаа этнлар.

Уйулжа үерэбин
доктора, профессор
А. П. Оконешникова.

ТӨРӨЛНҮТ нэг таг-
талын билбэнгэ
улааншйт дьон оёолору-
гтар, дьондоо сөргөдөө ор-
дук амарах, ахынгыгас
буушлаллар эбит. Кинилэр
атаыгтар үгүдээрин хаһан
да үмүбүстаттар. Мин сэр-
лүгүдээпит киһим—П. С.
Сивцева бу курдук кэл-
син:

— Ийм оскулага үнэнхэр салбар сүмэхтээхтэй олбүтө, Улахан балтын Маалпа туурт саастаада, аччгыйлым Анна хаалпат да өгө

Ааганы арам баяатаах
халбытара. Онгон
убайым өлөн хаалбыта,
пиньз тынан кымыстыт бэ-
йэбитигэр төнүмнээдэ дии.
Огон оркуолаа икки эрэ
сыл үөрэнэн баран бүтү-
түм. Ынахын мыбыи,
оволорбун көрөбүн, лэп-
пнэсэбин буһарабыт.
Баастан утаа остоол үр-
дүтэр тийибт буоланын,
лоппоско салданан лэп-
пнэсэбин мэнһийэрим.
Күдүг-нөмөргө булкуйан,
синкэй-буһуу астаан сии
өлөрбүһүт. Аны санаа-
тахха, арам отуччалаах
эрэ киһи эбит. Үлэһит бө-
дөтө, этэрбэһи, үтүлүгү
наһаа алдытара. Ол абы-
рада кыайтарбаһа сор-
дуур буолара. Аймахта-
рыи, аһыммыт өртө, ти-
гэн көмөлөһөлөрө.

Сэрин сарланымытар уон үлэр сылдыарын. Күнүнүтөр сорохтор сэрингэ баран, сорохтор от сиир араах нобон, аыйааты-быт быһымлаада. Уу Окустаахха улахан бала-ҕаҥна наар дьахталлары дьукаахтаһынанаран оло-

тулар. Маалпа оркуолаа киирэн интернака бар-
быта. Кыра кулассыт
баар. Адам от тизээтчи,
масычт. Нуорма ылаары,
мин торбоско уу баһаач-
чы буоллум. Күһүн, саас
сылааска хорофот уһааты
тодо түһэрэ-түһэрэ син
баһабын. Улахан тымны-
га адам түүн да утуйба-
на мин оннубар уу эмэ
баһара. Кыһын устата
бир дьукаах эмээхсим-
Армияда барааччы эл-
бэх баһай кийини саты
илдыбиттара. Баран иһэн
окуола таһыгар хонон
аасыттара. Ытаһым-сого-
һуу, аймаһан сүрдээ.
Мин Маалпабын сиэппити-
нэн арабын батыһа ыт-
дьан ытыбын. Адам
эрэйдэх тугу да кыайы
сагарбат, туги дьон бы-
һыгар киирэн саһа са-
тыр. Ол нурдун бардах-
тара дии.

мит, инно оё олло. Ону Нуорма да аһа суо
адам компүтүн курдун хааллыбыт, сутаан барды
өйдүүбүн. Үөрз оттоох быт. Булгуныах сайы
убаҕас хаһыман сымт та- лыка суорат снэз та
рыстыбыт. Сайы ыраах наардылар. Сутаакмыр
кыстабыт дооммут нэлдн- дылэлэрэ днэн сэдэһын

Утүө күнүмүн, күндү до-
боторум, биир идэлэ-
хтэрим!

Чураачы мѣхъ сиритѣр
калбичча, арыяхъ тылы ха-
йаан даганы аниэхэ эттѣх-
пинѣ табыллыны.

Мин көргөнім — Чуралчы нымба, ошон бары чуралчылары ытынтып са нымбын. Университетта биригэ үөрөмөңн табар ыстарым — Дмитрий Эверстов, Иван Николаев, Ма биллэрябин. Вайзы коллегаларбын Д. Макаровы, Г. М. Яков левы Мөңгө-Ханалас улуу буу Дыабын оскулататар ылдыгытаан аһалларыгар ыгырысам эте.

Арийнх тугуй үлэм
хамнаагаа тухуун эгтэххэ
«Аймы тугийн» салтны
та нэгтгэнлээ «Аймы
сүрлээ» дүн кинизам
бөхтүүлнэ, өмнөхө нэг
дүнээ. Ол салтныгын —
«Тугара дэрлэгийн»
(«Тугри дэрлэгийн») руу
комгийн туттардын, би
гүртгэгийннээ элэл бачч

наах эргэ диваа ухтулар, улахан тмйр убаакка 10
Сүөрат сипбат уонна литр бензини кутан талла-
эмээсиптэрбинини (эмээх гэдэ ууран бөрдилөр
ситтэр да буюлуу дуо, ач- уонна ол нини биргээдэ-
чыктаан нырдыаас ке- тигэр ил диилэр, Аара
рууснаммит дьахталлар) от таллэгэм суньяа тостон.
мунья барсабын. Атах- Бүтүккэ ууһу буалум.
пын нэһилэ соһон сал- Дьэбөр хонон бараа сар-

бэгийнэр буоллум. Бир
дэ Буордаах сайылыктан
абадам Мининтэ көргөн
суорат ыла нэлэ. Дү-
һүмүктүн көрөөт да,
алынна, барсыт, син бу-
дан аһаахпыт, аһардаа

сыарда дьоммор тийби-
тим уһаатым кураанах
эбүү. Айдаан бөбө, аак
суруйдулар, хаайыта ба-
рыан диэттлэр. Онтум,
хата, били ууһум кыра-
һыын тобого дьэн куттан
ылбытын билинэн быы-
һаным. Хаабытын дада-
ны хаайбатахтара.

ЛЭППИЭСКЭ Кыяйны буолбутун ту-
хунан икки оҕуһунан Чу-
ранчыттан көрүүчэй тэйэ
баран иһэн истибатны.

суоранка, алууххут дигн
идьдэ барда. Сайылын
илчл баһыгар тиннэс ы-
бас ынаабыт. Онно хо-
нууттан ынах тутан мата
уонна ону иһэртэ. Буор-
даахха тиннэс утува сыт-
тахпытына арай санаһыс
иугууннарда. Түүн эбит.
Сонукка саһан тахса
күөх куолас куппуу бур-
дугу хомуйдубут. Онту-
найбытын киллэрэч хата-
ран, ыраастаан, тардан
лэппискэ оҕордо. От кү-
дэ лэппискэ буһан тахса-
рын итэстим да этэ-ни!
От ынах таппыскалар
Американскай куулунан
тинтибит дьууппа сыыс-
таах, кулаһан таптастаах
буоламмын, дьонтон на-
һаа кыбыстарым. Арай
икки аттаах, мин көрдөх-
пүнэ мааны бадайы дьон-
нор утары кэллилэр.
«Гражданка, кыайсы
буолбутунан эвэрдэллн-
бит!» — дьэтилэр. Сагар-
батым, ону биридэрэ ба-
ран иһэн: «Кыайы эрэ,
туох эрэ, улаханник
араарбат кини быһымылаах
аа», — дьэбитэ. Олтон
дэ өйдөөн, үөрдүм да
үөрдүм.

Адам үлэ фронуттан 1947 снллаахха улаатан кэргэн тахсыбытым кэннэ нэлбитэ. Очолорго сүрэх-тээх үлэбит аатыран Ста-лин тободоох мэтэли ыл-быт, колхоһум ынахтаа-быт кэним этэ.

Кыһын баатым эмиз
интернатыгар нэтирбэтэ.
Мин остуораска дьукаах
олорон ивар бурдук

Үрхастааһынылар үлэлээ-
тим. Ол сыл дэппизскэ
дэһиңдэ. Этарбейим ууллу-
на тура-тура түһэн хаа-
лан сардохута, атахтар-
рым улахан тарбахтарым
үлүтөн эмнэ гуспа эрөйи
көрбүтүм. Кыайы буо-
лор дээрэ огуһунаа на-
рүүчэй тигиэлэччи, торбос-
ко уу баһааччы, трактор
кылларбит маһын, саһаа-
ны эрбэтчи, от мун-
нааччы буолдум.

Дьэ, итинниң хобдох-
курус көпсөһүннээх Прас-
ковья Семеновна билигин
саһаа 66-та. «Вочуту Зна-
га» орденнаах, ыаллар
таптааллаах нйэлэрэ, элбэх
спэн эбэлэрэ. Билигин ки-
ниэхэ дьарамай салгыгы-
нан сүһөһөн "авалсыбыт
Кыайымын" үбүлүөйдөрүн
өссө да элбэһи көрүс,
үлө-көтө олор диян ал-
тыарым.

«Хайаттын» дигн затыр транзистора баана, Татаар омук. Биирдэ

Татьяна ЗАХАРОВА,
Мугудай

АЙАН-ҮЛЭЛЭЭН ИНИЭБИНГ

нылары бирэн ийнэ дэн ба тахсыаба,
эрэнбин, илбн-эйлбн Кэлэр тайга Уорох ми
биллэһэбин, нистөрүстөөн делегацияга.

Вязем коллегаларбын Е. бичир ий устата Америкаы
Д. Макаровы, Г. М. Яков барар буоллубут. Эһиһит
лены Минг-Хангаас улуу тун М. Д. Гулиев, бичир
бун Дьабыһы оскуолатыгар дойдулээххит А. П. Ого
налдыттан аһалларыгар неһиникова баллар. Ити
ыгырыам этэ. дойду кини университеттэ

Арийнх талы үлэм гар лекциялары аадым
хамнайн тухуун эгтэххэ таахпыт, оып атаст
«Айымы тымныл» салныг хьмхтаахпыт. Үлэ муугур
та нэгэринлэх «Айымы суох элбэх, биһртэй-би
сэрдыта» диил кинигэм идея үескээн иһар. Оннуу
баччатыннэ, эһиэхэ кал да үчүгэй быһыылаа
лиһэ. Ол салнытын — Саха омука тосту улар
«Танара дьаралытын» бьы нэма кэллэ. Ол
(«Төһри дьаралытын») ру күүс олоһонко, тү
көһиһиһ туһтардым, би утуйбаһка айар-үлэһи
гүртэтиһиһ, эһиһ бачча кэлэр-барар ордук муу

Мүдүү туулууд бириэмэг
аргайбэтэ биллэр. Мин
онорботохуна ним онго-
руой дүэн санаанан салай-
тарал, ким гоёе кыахтаа-
бынан кинесэн ирээхэй!

Чураалчы дьонугар этиам
этэ: байз-байза көмөлөсү,
хүөөгү, иллээх-эйлээх
буолуодун, төһөнөн ыара
хан көм кэлэр да, соччо
нов биһр сомоҕо буолуо
бун, оччобуна сыдыаммин
салтаныада, үрүк-түрү
буолуоххут, хай-һат дьэ
пит.

Эгэрдэни кытта
Илья БАИШЕВ,
РФ норуотун үөрэ-
ринтин туйгуна, үрдүк
категориялаах методист
учуутал, Төрүт оскуола-
лар институттарынаа стар-
шай маастар сэтүүдиги.

